

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES politikos, skirtos Europos rulinės ofsetinės spaudos ir giliaspaudės sektoriui racionalizuoti, kūrimo (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 44/16)

Pranešėjas **Pierre GENDRE**

Bendrapranešėjis **Nicola KONSTANTINOU**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. liepos 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

ES politikos, skirtos Europos rulinės ofsetinės spaudos ir giliaspaudės sektoriui racionalizuoti, kūrimo.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. liepos 1 d. priėmė savo nuomonę.

464-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. liepos 14–15 d. (liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 145 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos poligrafijos pramonė šiuo metu patiria labai didelių sunkumų, kadangi didėja interneto kaip informacijos ir reklamos šaltinio vaidmuo, mažėja laikraščių bei žurnalų skaitytųjų skaičius ir vyksta arši pasaulinė konkurencija dėl tam tikrų šios pramonės šakos produktų.

1.2 Padėtis rulinės ofsetinės spaudos ir giliaspaudės sektoriuje dar sudėtingesnė, nes jame itin didelis gamybos pajėgumų perteklius, kuris, kai kurių ekspertų nuomone, sudaro 25–30 proc. IFO pranešime „Konjunkturtest“, skirtame Vokietijos poligrafijos pramonei, nurodoma, kad nuo 2008 m. investicijos į šią pramonės šaką, sekdamos rinkos tendencijomis, mažėja. 2006-ieji ir 2007-ieji metai poligrafijos pramonei buvo gana geri. ⁽¹⁾ Tačiau nuo 2008 m. investicijų ciklai tapo kur kas mažesnio masto, visų pirma siekiant racionalizuoti ir pagerinti gamybos srautą.

1.3 Poligrafijos rinka kenčia nuo pernelyg didelių gamybos pajėgumų. Be to, konkurencijai poveikį daro kiti svarbūs veiksniai, pavyzdžiui, naujų žiniasklaidos priemonių patrauklumas, importas iš nedidelėmis sąnaudomis produkciją gaminančių šalių ir mažėjanti paklausa. Susidarius tokioms nepalankioms ekonominėms sąlygoms, nukrito kainos ir pablogėjo darbuotojų gyvenimo lygis.

1.4 Be to, prasidėjus dabartinei ekonomikos krizei tapo sunkiau gauti kreditą. Kaip ir daugelyje kitų sektorių, šios neigiamos tendencijos padidino būtinybę mažinti gamybos sąnaudas. Susidariusi padėtis turėjo įtakos neseniai vykusioms deryboms dėl darbo užmokesčio. Atsižvelgiant į šias sudėtingas aplinkybes, nuogastaujama, kad poligrafijos įmonės, ypač veikiančios labiau pažeidžiamuose rinkos segmentuose, turi rengtis restruktūrizacijai ir kolektyviniam darbuotojų atleidimui iš darbo.

1.5 2007 m. Europos Komisija paskelbė sektoriaus konkurencingumo veiksnių tyrimo rezultatus. Remiantis šiuo tyrimu, buvo pateikta pasiūlymų parengti poligrafijos pramonei skirtą veiksmų planą. EESRK pritaria visiems šiems pasiūlymams, kuriuos įmonės pradeda įgyvendinti ir kurie tebėra aktualūs. Komitetas teigiamai vertina jau pasiektą pažangą, tačiau mano, kad norint išspręsti sektoriaus patiriamas problemas, kurias labai padidino dabartinė krizė ir ekonomikos nuosmukis visose ES valstybėse narėse, reikia imtis naujų iniciatyvų, leisiančių susidoroti su trumpalaikiais ir vidutinės trukmės sunkumais.

1.6 EESRK buvo informuotas apie naują vienerių metų trukmės bendrą projektą, kurį įgyvendina sektoriaus profesinės sąjungos ir darbdaviai. Jame socialiniai partneriai siekia nustatyti socialiai atsakingo įmonių restruktūrizavimo gaires. Šis 2009 m. pradėtas projektas darbdaviams ir profesinėms sąjungoms sudaro sąlygas kartu ištirti sektoriaus problemas ir apsvarstyti, kaip bendromis pajėgomis būtų galima jas išspręsti. Diskusijų metu turės būti siekiama parengti veiksmų planą, pagal kurį būtų galima sumažinti sektoriaus gamybos pajėgumų perteklių.

1.7 Toks planas galėtų būti įtrauktas į ilgesnio laikotarpio pramonės politiką, kurioje būtų apsvarstyti ir nauji poligrafijos pramonės veiklos modeliai. Šį darbą turėtų stebėti Europos Komisijos sukurta aukšto lygio grupė, kurią sudarytų pramonės, darbuotojų, profesinių sąjungų ir ekspertų atstovai. Grupei būtų pavesta užduotis nustatyti būsimus pokyčius ir nurodyti priemones, leidžiančias juos valdyti naudojantis skaidria informacijos rinkimo sistema.

1.8 Šiuo metu darbdavių ir profesinių sąjungų oficialus socialinis dialogas vykdomas tik įmonių ir nacionaliniu lygiu. EESRK prašo Komisijos sukurti viso sektoriaus Europos socialinio dialogo komitetą.

⁽¹⁾ IFO, Investitionstest, München, Frühjahrsgutachten 2008 (Investicijų tyrimas, Miunchenas, 2008 m. pavasaris).

1.9 Oficialaus ir struktūruoto Europos socialinio dialogo darbotvarkėje būtų galima numatyti:

- 1) apsvarstyti įvairias priemones darbo vietoms išsaugoti: mokymas ir perkvalifikavimas kartu su darbo laiko trumpinimu ir geresniu organizavimu, dalinės bedarbystės įvedimas, vidinio ir išorinio judumo galimybių paieška įmonėje ar profesijoje;
- 2) ištirti, kokių veiksmų būtų galima imtis siekiant gamybos pajėgumus suderinti su rinkos poreikiais išvengiant neigiamų pasekmių darbo sąlygoms;
- 3) pateikti bendrą darbdavių ir darbuotojų atstovų rekomendaciją dėl ilgalaikių investicijų gairių, kurioje būtų pripažįstama, kad naujų investicijų poreikį ir jų mastą pakankamai gerai įvertinti gali tik pačios įmonės. Nustatant tinkamos investicijų strategijos elementus reikėtų užtikrinti, kad spausdinimo mašinos būtų perkamos kitoms mašinoms pakeisti arba rinkos poreikiams patenkinti, kad įmonės turėtų pakankamai įrengimų veiksmingai dirbti dabartinėse ar būsimose specializacijos srityse;
- 4) atlikti būtiną sektoriaus finansinės padėties analizę, kurios metu būtų surinkti ir apibendrinti paskelbti duomenys, tačiau užtikrinant, kad įmonių priimti konfidencialūs strateginiai sprendimai nebūtų atskleisti. Tai pagrindinis prioritetasis siekiant geriau įvertinti sektoriaus turimas galimybes;
- 5) nustatyti geriausią praktiką darbo sąlygų, mokymo ir perkvalifikavimo srityje, taip pat užtikrinti, kad būtų laikomasi Europos socialinio modelio normų ir susitarimų bei kolektyvinių sutarčių, jei jos pasirašytos, nuostatų.

1.10 EESRK ragina Komisiją Europos lygiu įsteigti profesinių įgūdžių ir kompetencijos observatoriją ar sektoriaus tarybą, kuriai būtų pavesta įvertinti dabartinius ir būsimus sektoriaus poreikius ir padėti suderinti profesinį ugdymą ir paklausą. Stebėsenos centras skatintų nuolatinį profesinį ugdymą, darbuotojų judumą ir persikvalifikavimą.

1.11 EESRK siūlo artimiausiu metu kompetentingoms Europos asociacijoms su finansine ir logistine Europos Komisijos parama ir jai dalyvaujant surengti visiems suinteresuotiems subjektams konferenciją, kurioje būtų įvertinta esama padėtis siekiant parengti trumpalaikes priemones, ir finansuoti nepriklausomą tyrimą dėl sektoriaus ateities vidutinės trukmės ir ilgalaikiu laikotarpiu. Socialinių partnerių galėtų būti paprašyta pasiūlyti veiksmus, kurių reikia skubiai imtis, kad rinka imtų veikti stabiliai, ir numatyti galimą sektoriaus vystymosi raidą.

1.12 Būtų galima atlikti tarpininkų veiklos analizę ir įvertinti jų daromą įtaką kainodarai. Įmonės taip pat galėtų išnagrinėti specializacijos susitarimų sudarymo galimybes siekiant užtik-

rinti, kad gamybos pajėgumai būtų panaudojami veiksmingiau pasitelkus masto ekonomiką ir tobulinant gamybos metodus.

1.13 EESRK ragina ES ir nacionalines valdžios institucijas sudaryti šiam sektoriui geresnes sąlygas gauti viešąjį finansavimą, ypač Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų, skirtų rengti priemonėms, susijusioms su spausdinimo pramonės darbuotojų profesiniu ugdymu, persikvalifikavimu ir parama judumui. Jis ragina įmones ištirti, kaip būtų galima pasinaudoti Europos investicijų banko parama įsigyti naujoms technologijoms, skirtoms naujoms veiklos sritims.

2. Bendroji informacija

2.1 Europos poligrafijos pramonės raida yra glaudžiai susijusi su pokyčiais, kuriuos patiria popieriaus, rašalo ir spausdinimo mašinų tiekėjai, taip pat šio sektoriaus užsakovai, kurie sprendžia savo pačių problemas ir visaip stengiasi jas įveikti, kai kurie – koncentruodamiesi.

2.2 Šias problemas sukėlė komunikacijos priemonių struktūriniai pokyčiai, kuriuos dar labiau paaštrino krizė: interneto plėtra laipsniškai keičia rinkos konjunktūrą. Stiprų interneto poveikį jaučia visa vertės grandinė, nes reklamai skiriama mažiau lėšų, todėl spauda neteko jai itin svarbių reklamos pajamų (ši tendencija iš dalies yra neišvengiama), o tai neigiamai paveikė informacijos pliuralizmą.

2.3 Kadangi atsivėrė naujos transportavimo ir komunikacijos galimybės, bendrovės, gaminančios produktus, kurių pateikimui į rinką nėra griežto termino (tai visų pirma įvairios skirtingų žanrų knygos), yra priverstos konkuruoti su spausdinimo įmonėmis, veikiančiomis Indijoje ar Kinijoje. Be to, pastebima, kad tarpininkai, kurie derasi dėl kuo žemesnių kainų, vis dažniau užsakymus pateikia Azijos spausdinimo įmonėms, taip skatindami defliacines tendencijas, turinčias žalingo poveikio investicijoms. Visi šie pokyčiai, taip pat ir vis dažnesnis katalogų skelbimas internete, o ne spausdinimas popieriuje, turi neigiamų padarinių Europos ruloninės ofsetinės spaudos ir giliaspaudės sektoriui.

2.4 Remiantis naujausiais Eurostato duomenimis, Europos poligrafijos pramonėje veikia 132 571 įmonė ir dirba daugiau nei 853 672 darbuotojai (?). 80 proc. visos ES 25 sektoriaus darbo jėgos veiklą vykdo septyniose valstybėse (Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Belgijoje, Nyderlanduose ir Ispanijoje). Daugiau nei 95 proc. Europos poligrafijos įmonių dirba mažiau nei 50 darbuotojų (t. y. maždaug 60 proc. visų sektoriaus darbuotojų), o mažiau nei 1 proc. šių įmonių – virš 250 darbuotojų (t. y. maždaug 13 proc. visų sektoriaus darbuotojų). Kad galėtume plačiau ir tiksliau įvertinti sektoriaus padėtį, reikėtų išsamesnių duomenų, kurių šiuo metu nėra.

(?) „Europos poligrafijos pramonės konkurencingumas“, Europos Komisija (2007 m.).

2.5 Pagrindinis šios nuomonės objektas – ruloninė ofsetinė spauda ir giliaspudė, kurios gamina daugiatairažius leidinius ar spaudinius, nuomonė neapima laikraščių ir pakuočių spausdinimo sektorių, nes jie pagal savo produkcijos pobūdį priskiriami kitai rinkai. Iš tikrųjų daugelis laikraščių turi savo pačių spausdintuves, todėl jų poveikis nagrinėjamai rinkai itin menkas. Ruloninės ofsetinės spaudos ir giliaspudės sektoriui priklauso poligrafijos įmonės, pagaminančios labai didelį produkcijos kiekį. Ruloninė ofsetinė spauda ir giliaspudė – tai dvi skirtingos spausdinimo technologijos, kurioms reikia skirtingų spausdinimo mašinų. Ofsetinės spaudos technologiją naudoja didžiosios ruloninės ofsetinės spaudos įmonės ir mažosios lakštinės ofsetinės spaudos įmonės. Abu kartu Europos ofsetinės spaudos ir giliaspudės sektoriai užima 56 proc. visos Europos klasikinio spausdinimo rinkos ⁽³⁾. Jų įmonės gamina knygas, informacinius žinytus, katalogus ir žurnalus, kurie pagal savo pobūdį dažniausiai spausdinami labai dideliais tiražais, paprastai – nuo 10 000 iki 300 000 egzempliorių.

2.6 Beveik pusę produkcijos sudaro žurnalai, kitą pusę – daugiausia katalogai, reklaminės brošiūros ir knygos. Iš viso gamybai sunaudojama 5 milijonai tonų popieriaus. Europoje dauguma žurnalų, taip pat skirtingų rūšių pakuotės, spausdinami giliaspudės būdu. Bendri Europos giliaspudės sektoriaus metiniai gamybos pajėgumai sudaro daugiau nei 5 milijonus tonų, iš kurių 80 proc. sutelkti tik 5 valstybėse. Iš viso Europoje yra 222 rotacinės spausdinimo mašinos.

2.7 Europos ruloninės ofsetinės spaudos ir giliaspudės sektorius išsiskiria tuo, kad abiejose srityse veiklą vykdo didelės įmonės: ruloninės ofsetinės spaudos srityje – apie 30 įmonių visoje Europoje, giliaspudės srityje – apie 25 įmonės visoje Europoje. Šios įmonės tarpusavyje konkuruoja siekdamos padidinti savo rinkos dalį, nors bendra paklausa mažėja. Pastaraisiais metais giliaspudė patiria vis stipresnę ruloninės ofsetinės spaudos konkurenciją. Įmonės jaučia vis didesnę spaudimą, o socialiniai partneriai yra priversti derėtis dėl restruktūrizavimo procesų ir tuo pat metu bandyti kiek įmanoma išsaugoti darbo vietas, darbo sąlygas ir atlyginimus.

3. Argumentacija

3.1 Apskritai problemos, kurias privalo spręsti Europos poligrafijos pramonė, yra dar opesnės ruloninės ofsetinės spaudos ir giliaspudės sektoriuje, kuriam skaudų smūgį sudavė struktūriniai ir konjunktyriniai sunkumai: bendra žiniasklaidos sektoriaus raida, kai informacijos sklaidimo srityje stiprėja interneto vaidmuo ir dėl to laipsniškai mažėja spaudinių rinka, taip pat pertekliniai gamybos pajėgumai, per didelės investicijos ir koncentracija.

3.2 Bendra žiniasklaidos sektoriaus raida

3.2.1 Artimiausioje ateityje produkcijos kiekis turėtų mažėti, nes vis daugėja internetinių leidinių ir reklamos, o dėl to keičiasi skaitytojų įpročiai.

⁽³⁾ „Europos poligrafijos pramonės konkurencingumas“, Europos Komisija (2007 m.).

Informacinių žinytų ir katalogų gamyba pastaraisiais penkeriais metais nuolat mažėjo. Šių leidinių gamyba Europos ruloninės ofsetinės spaudos ir giliaspudės sektoriui yra itin svarbi. Jeigu tokios tendencijos išliks ir toliau vyks restruktūrizacija, vis daugiau įmonių jungsis ar bus uždaromos ir bus naikinamos darbo vietos.

3.2.2 Pastarąjį dešimtmetį Europos žurnalų spausdinimo sektoriuje vyrauja neigiamos tendencijos, nes žurnalų pardavimai mažiau, o jų kainos krinta ⁽⁴⁾. Be to, remiantis *Intergraf* duomenimis, 2001–2004 m. laikotarpiu keturiuose iš šešių daugiausia žurnalų leidžiančių valstybių jų pagaminta mažiau ir tik Ispanijoje bei Italijoje gamyba šiek tiek padidėjo. Naujesni duomenys rodo, kad Italijos ir Ispanijos rinkos šiuo metu mažėja. 2009 m. Italijoje reklamai periodiniuose leidiniuose skirtos investicijos sumažėjo 28,7 proc. (*Nielsen*), o žurnalų gamybai buvo sunaudota 10,5 proc. mažiau popieriaus (*Istat*). Ši iki šiol pastebima tendencija išliks tol, kol sektoriaus pajėgumai bus pertekliniai. Kadangi įmonės, siekdamos daugiau parduoti, orientuojasi į konkrečias skaitytojų grupes, jos pateikia užsakymus mažesniems tiražams, o tai turi neigiamo poveikio ruloninės ofsetinės spaudos ir giliaspudės sektoriui, kuris gamybos sąnaudas gali taupyti tik spausdindamas leidinius dideliais tiražais.

3.2.3 Laikraščių leidėjai sumažino leidžiamų dienraščių skaičių, nes mažėja skaitytojų. 2008 m. Jungtinėje Karalystėje buvo sustabdyta ne mažiau kaip 53 laikraščių (daugiausia nemokamų savaitraščių) leidyba. Kai kurie iš šių leidėjų pradėjo siūlyti dvigubą – popierinio ir skaitmeninio formato – laikraščių prenumeratą, bandydami užtikrinti šių dviejų informacijos ir reklamos sklaidimo formų sąveiką. Nors šiame etape sunku aiškiai įvertinti tokių veiksmų poveikį, jie galėtų sustabdyti sektoriaus nuosmukį ir padėti tam tikrų kategorijų darbuotojams persikvalifikuoti.

3.2.4 Daugiau nei pusė spausdinimo sąnaudų Europoje tenka popieriui. Be to, kadangi įmonės popierių dažniausiai perka kiekviena atskirai, joms sunku konkuruoti su Pietryčių Azijos valstybėmis, kurios vykdo grupinius popieriaus pirkimus. Labai neseniai paskelbtame pranešime įmonė „Stationers' and Newspaper Makers' Company“ prognozuoja, kad iki 2020 m. žurnalinio popieriaus paklausa sumažės perpus (56 proc.). Be to, tame pačiame pranešime nurodoma, kad žurnalų paklausa turėtų sumažėti maždaug trečdaliu, nes vis daugiau leidinių publikuojama internete, o tai turi poveikio reklamai, jau nekalbant apie skaitmeninės žiniasklaidos poveikį verslo žurnalų sektoriui ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ „Europos poligrafijos pramonės konkurencingumas“, Europos Komisija (2007 m.).

⁽⁵⁾ „Popieriaus ir spaudinių sektoriaus ateitis Europoje“, „Stationers' and Newspaper Makers' Company“ (2009 m.).

3.2.5 Anksčiau didelės leidyklos turėdavo savo pačių spausdėtojus, kurios spausdindavo jų leidinius. Per pastarąjį dešimtmetį daugelis jų pardavė šiuos gamybinius objektus, kad galėtų dėmesį sutelkti į savo pagrindinę veiklą. Todėl dabar retai pasitaiko, kad leidykla turėtų savo spausdėtoją. Be to, leidyklos, kartais naudodamosi tarpininkų paslaugomis, spausdinimo užsakymus pateikia mažiausią kainą pasiūliusioms spausdėtojoms, o ši tendencija dar labiau apsunkina poligrafijos įmonių veiklą ir paaštrina problemas jau ir taip nusilpusiame sektoriuje. Pertekliniai gamybos pajėgumai yra pretekstas tokioms didelėms ir galinoms leidykloms verstis spausdėtojų mažinti kainas, o tai labai apriboja poligrafijos įmonių pelno maržą ir turi neigiamo poveikio darbuotojų atlyginimams.

3.2.6 Katalogų ir periodinių leidinių leidėjai taip pat daro panašų spaudimą, siekdami sumažinti savo spausdinių gamybos kainą. Kadangi dėl kiekvienos sutarties vyksta arši konkurencija, dauguma poligrafijos įmonių bando mažinti sąnaudas visų pirma mažindamos darbo užmokesčio sąnaudas ir taip blogindamos darbuotojų darbo sąlygas.

3.2.7 Finansų krizė labai apsunkino poligrafijos įmonių galimybes gauti kreditą, o jų padėtį dar pablogina bankų požiūris, kad sektorius neturi geros reputacijos. Be to, krizė verčia mažinti reklamai skirtą biudžetą, o tai turi neigiamo poveikio sektoriaus veiklos apimčiai.

3.2.8 Galiausiai būtų tikslinga veiklą įvairinti, tačiau poligrafijos įmonėms tai padaryti sunku, nes dauguma jų šiuo metu neturi galimybių investuoti, ypač į parengiamąją spausdinimo veiklą, kadangi trūksta lėšų ir patalpų.

3.2.9 Atvirkščiai, mažosios ir vidutinės gamybos įmonės, atrodo, lengviau prisitaiko prie struktūrinių pokyčių ir konjunktyrinių sunkumų, nes jos gali lanksčiau organizuoti savo darbą ir lengviau patenkinti įvairių užsakovų poreikius. Ateityje šios įmonės galėtų padėti tam tikrai atleistų didžiųjų įmonių darbuotojų daliai, kurią kol kas sunku išreikšti skaičiais, grįžti į darbo rinką.

3.3 Pertekliniai gamybos pajėgumai ir per didelės investicijos

3.3.1 Dėl Europos rulinės ofsetinės spaudos ir giliaspaušės rinkoje didėjančių perteklinių gamybos pajėgumų⁽⁶⁾, kurių priežastis – tiek mažėjanti paklausa Europos rinkoje, tiek ir per didelės investicijos – dar labiau sumažėjo jau ir taip menka gamintojų pelno marža. Todėl kyla didelis pavojus, kad beato-dairiškai stengiantis išsaugoti pelno maržą ar paprasčiausiai išsilaikyti rinkoje bus imtasi ryžtingesnių sąnaudų mažinimo priemonių. Daug įmonių, bandydamos sumažinti savo nuostolius, yra priverstos sutikti parduoti savo produkciją už žemesnę kainą nei bendra savikaina.

⁽⁶⁾ J. Gennard „Finansų krizės poveikis Europos poligrafijos pramonei“ (2009 m.).

3.3.2 Profesinė sąjunga *UNI Europa Graphical* atliko tyrimą, kuris parodė, kad sektoriaus pagamintos poligrafinės produkcijos kiekis 2008 m. sumažėjo ir tapo toks pats kaip 2004 m.⁽⁷⁾ Nepaisydamos šios nepalankios padėties, Europos giliaspaušės įmonės 2005–2008 m. laikotarpiu įsigijo 28 naujas spausdinimo mašinas. Be abejonės, šios investicijos iš dalies buvo būtinos įrenginiams pakeisti, naujiems rinkos poreikiams patenkinti ir papildomiems pajėgumams sukurti, kad būtų galima veiksmingiau įvykdyti gamybinius užsakymus, kai jie būna labai dideli. Šiomis mašinomis spausdinius galima gaminti veiksmingiau, todėl padidėjo sektoriaus pertekliniai pajėgumai, kurie, manoma, dar prieš krizę sudarė apie 15–20 proc.⁽⁸⁾ Dabartinės krizės sąlygomis gamybos pajėgumų perteklius pakilo iki maždaug 25–30 proc.

3.3.3 Pasak Vokietijos profesinės sąjungos *Ver.di*, Europos spausdinimo pajėgumų plėtra dar labiau padidino konkurencinį spaudimą, kuris tapo pražūtingas. Jos atliktame tyrime taip pat nurodoma, kad tokios investicijos tik privertė dar labiau stengtis mažinti sąnaudas ir šalinti konkurentus iš rinkos, o dėl to reikėjo atleisti labai daug darbuotojų.

3.3.4 Pertekliniai gamybos pajėgumai ir per didelės investicijos jau yra sukėlę keletą plačiai žinomų įmonių bankroto atvejų. Viena tokių įmonių – *Quebecor World* – buvo viena svarbiausių Europos poligrafijos įmonių, kurioje visame pasaulyje dirbo daugiau nei 20 000 darbuotojų. 2008 m. *Quebecor World* paskelbė savo bankrotą, nes neatlaikė itin didelės konkurencijos ir dėl vis platesnio skaitmeninio spausdinimo naudojimo. 2009 m. įmonė išmokejo savo skolas, pardavė savo verslą Europoje investicijų fondui HHBV ir pasivadino *World Color*. Nors keletas įmonių bankrutavo, daugelis jų sugebėjo įveikti sunkumus susijungdamos su kitomis įmonėmis. Šis procesas paskatino didelio masto restruktūrizaciją visame sektoriuje, dėl kurios savo ruožtu buvo prarasta darbo vietų.

3.3.5 Kaip ir daugelyje kitų sektorių, ekonomikos krizė padarė daug žalos 2009 m. vykdytoms deryboms dėl darbo užmokesčio. Net ir tais atvejais, kai darbo vietos išsaugomos, darbuotojams daromas didelis spaudimas, kad reikia mažinti darbo jėgos sąnaudas, ir tai turi stiprų neigiamą poveikį darbo sąlygoms ir atlyginimams. 2009 m. kolektyvinės derybos lėmė, kad Europos poligrafijos pramonės darbuotojai vidutiniškai prarado 0,9 proc. savo perkamosios galios⁽⁹⁾. Išsiplėtus rinkai dar labiau sustiprėjo ši neigiama kainų ir darbo jėgos sąnaudų mažinimo tendencija ir pablogėjo konkurencinė aplinka.

3.4 Koncentracija

3.4.1 Pastaraisiais metais popierių, rašalą ir spausdinimo mašinas gaminančių įmonių skaičius sumažėjo, todėl padidėjo verslo koncentracijos lygis, o tiekėjai užėmė stiprią poziciją, leidžiančią lengviau primesti jiems palankias sąlygas.

⁽⁷⁾ Europos rotacinės giliaspaušės ir ofsetinės spaudos konferencija, 2009 m. kovo 16–20 d., Verona (Italija).

⁽⁸⁾ Ten pat.

⁽⁹⁾ Profesinių sąjungų federacijos *UNI Europa* pranešimas dėl kolektyvinių sutarčių, J. Gennard (2009 m.).

3.4.2 Neseniai atliktas Europos poligrafijos sektoriaus tyrimas parodė, kad pertekliniai gamybos pajėgumai, per didelės investicijos, menka paklausa, žemesnės produkcijos kainos, mažėjanti apyvarta ir didėjanti konkurencija rinkoje paskatino įmones jungtis ar perimti viena kitos verslą, taip pat bankrutuoti⁽¹⁰⁾.

3.4.3 Dėl įmonių susijungimo ir verslo įsigijimo bendrovės tapo didesnės ir dar ryžtingiau siekia pašalinti savo konkurentus. 2005 m., sujungus žiniasklaidos korporacijų *Bertelsmann*, *Gruener + Jahr* ir *Springer* poligrafijos padalinius, buvo įsteigta įmonė *Prinovis* – pati didžiausia giliaspaušės įmonė Europos poligrafijos pramonėje. Be to, korporacija *Schlott AG*, 2006 m. įsigijusi įmonę *REUS* (veikiančią Pilzene, Čekijoje) ir 2007 m. lankstymo bei spausdinimo įrenginius (Biegelaar, Nyderlanduose), tapo antra didžiausia giliaspaušės įmone Europoje. 2008 m. pradžioje Nyderlandų investicijų fondas perėmė įmonės *Quebecor* Europoje vykdytą poligrafijos verslą. Jungtinės Karalystės korporacija *Polestar*, siekdama pagerinti savo poziciją rinkoje, ieško partnerių.

4. Perspektyvos

4.1 Dėl visų šių problemų Europos rulininės ofsetinės spaudos ir giliaspaušės sektorius atsидūrė nestabilioje padėtyje, kuri jam padarys ilgalaikę žalą, jeigu sprendimus priimančios institucijos ir kiti suinteresuotieji subjektai nesiims skubių suderintų veiksmų. Socialiniai partneriai priėjo prie išvados, kad norint užtikrinti šio sektoriaus ilgalaikę tvarią plėtrą jį reikia reorganizuoti ir restruktūrizuoti. Tikėtina, kad per artimiausią dešimtmetį šie sektoriai bus toliau racionalizuojami ir juose bus atleidiama daug darbuotojų. Todėl socialiniai partneriai mano, kad jau dabar reikia imtis veiksmų siekiant užtikrinti, kad krizė šioje pramonėje būtų kontroliuojama ir valdoma kiek įmanoma paisant darbdavių ir darbuotojų interesų. Padėtis tokia sudėtinga, kad profesinės sąjungos šiuo metu nagrinėja jos padarinius ir bando sukurti konstruktyvias strategijas, kurios leistų išsaugoti darbo vietas, suplanuoti perkvalifikavimą, užkirsti kelią darbo sąlygų blogėjimui ir išlaikyti tą patį darbo užmokesčio lygį.

4.2 2007 m. Europos Komisija paskelbė su profesinėmis asociacijomis suderintą pasiūlymą dėl poligrafijos pramonei skirtų veiksmų plano, susidedančio iš šešių punktų:

- 1) parama Europos poligrafijos pramonės dinamikai globalizuotoje rinkoje:
 - a) partnerystės ir susivienijimai,
 - b) gamybos sąnaudų valdymas;
- 2) didelės pridėtinės vertės turinčių paslaugų pasiūlos didinimas užsakovams;
- 3) geresnis darbuotojų mokymas;

4) griežtesni Europos reikalavimai: standartizavimas ir suderinimas;

5) aktyvesnė ir suderinta mokslinių tyrimų ir inovacijų diegimo veikla;

6) poligrafijos pramonės įvaizdžio gerinimas.

EESRK visiškai pritaria šiam pasiūlymui, kuris vis dar tebėra aktualus, ir teigiamai vertina jau pasiektą pažangą. Tačiau, atsižvelgdamas į tai, kad sektoriaus patiriamas problemas labai paaštrino ekonomikos krizė ir jos visose ES valstybėse narėse sukeltas ekonomikos nuosmukis, Komitetas mano, kad reikia imtis tam tikrų skubių priemonių, kurios leistų sektoriui susidoroti su šiandieniniais sunkumais.

4.3 Dėl finansų krizės socialiniams partneriams reikia dar skubiau imtis suplanuotų ir suderintų veiksmų. Todėl dabar labiau nei bet kada anksčiau būtina remiantis Komisijos pasiūlymu sukurti tikrą Europos pramonės politiką. Nepageidautina, kad toliau vyktų didesnė nei reikalinga pramonės koncentracija, nors reikėtų numatyti tinkamą valdomą sektoriaus konsolidavimą įgyvendinant permainas, įskaitant darbo laiko trumpinimą, siekiant išsaugoti kuo daugiau darbo vietų ir sudaryti sąlygas veiksmingam darbuotojų persikvalifikavimui ir vidiniam bei išoriniam judumui. Taikant šiuo metu persvarstomą Reglamentą (EB) Nr. 2658/2000, reikėtų ištirti galimybes numatyti įmonių, kurios kartu užima ne daugiau nei 20 proc. rinkos, specializacijos susitarimus siekiant patobulinti gamybos metodus ir sukurti masto ekonomiką, galinčią padėti užtikrinti jų ilgalaikę sėkmę.

4.4 Bus galima ištirti tarpininkų vaidmenį ir įvertinti jų daromą įtaką kainodarai. Turėtų būti taikomas laisvos, o ne iškreiptos konkurencijos principas, laikomasi darbo ir teisingo darbo užmokesčio standartų bei kolektyvinių susitarimų ir sutarčių visur, kur tik jie egzistuoja Europos Sąjungoje.

4.5 Suderintais veiksmais reikia sumažinti sektoriaus gamybos pajėgumų perteklių. Visose šalyse ir visais lygmenimis privaloma vykdyti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas, kad restruktūrizacija būtų valdoma remiantis socialiai priimtinais gairėmis. Be to, reikia skubiai Europos lygiu pradėti oficialų ir struktūruotą socialinį dialogą siekiant parengti sprendimus, kurie leistų išspręsti sektoriuje iškilančias problemas. EESRK primena, kad sektorinis socialinis dialogas gali būti plėtojamas priimant nuomones, bendras deklaracijas, gaires, elgesio kodeksus, chartijas ir susitarimus.

4.6 Norint ateityje Europoje išsaugoti stiprų ir pelningai veikiančią rulininės ofsetinės spaudos ir giliaspaušės sektorių, būtina Europos Komisijos finansinė ir logistinė parama. EESRK ragina įmones pasinaudoti Europos teikiama finansine pagalba, visų pirma Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo, Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo ir Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų fondo lėšomis. Taip pat būtų tikslinga įvertinti Europos investicijų banko galimybes

⁽¹⁰⁾ J. Gennard, Metinė kolektyvinių derybų apžvalga. UNI Europa (2008 m.).

suteikti finansinę paramą įmonių perėjimui prie naujų technologijų reikalaujančios veiklos. Įvairios pagalbos sistemos turėtų būti naudojamos siekiant vienintelio tikslo – sudaryti palankesnes sąlygas pokyčiams įgyvendinti, o ne netiesiogiai finansuoti įmonių perkėlimą.

4.7 EESRK siūlo nedelsiant įgyvendinti keturias iniciatyvas:

4.7.1 sukurti aukšto lygio svarstymų grupę, kuriai priklausytų pramonės atstovai, darbuotojai ir mokslininkai. Jai būtų pavesta nustatyti, kaip galima pagerinti poligrafijos pramonės organizavimą vidutinės trukmės laikotarpiu, ir pateikti pasiūlymų dėl naujo įmonės modelio, kurį reikėtų sukurti;

4.7.2 surengti visų suinteresuotųjų subjektų konferenciją, kurioje būtų įvertinta esama padėtis ir pasiūlyti galimi trumpalaikiai veiksmai. Socialinių partnerių galėtų būti paprašyta

numatyti galimą sektoriaus vystymosi raidą ateityje ir pasiūlyti veiksmus, kurių reikia skubiai imtis, kad rinka vėl taptų stabili;

4.7.3 atlikti Europos Komisijos finansuojamą nepriklausomą tyrimą dėl Europos sektorinio socialinio dialogo, kurio tikslas – nušviesti sektoriaus ateitį vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, atsižvelgiant į naujas technologijas, vartotojų elgsenos raidą ir tiekėjų bei užsakovų strategijas.

4.7.4 įsteigti profesinių įgūdžių ir kompetencijos observatoriją ar sektoriaus tarybą, kuri apibrėžtų dabartines ir būsimas profesijas. Siekiant sukurti tinkamą darbuotojų mokymo ir perkvalifikavimo politiką būtina tiksliai žinoti, kokių įgūdžių šios profesijos reikalauja;

4.8 Kad būtų galima veiksmingai stebėti sektoriaus raidą, Komisija turėtų sukurti patikimos informacijos ir duomenų rinkimo sistemą, kuria galėtų naudotis suinteresuotieji subjektai.

2010 m. liepos 14 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI